5. Шумпетер Й. Капитализм, социализм и демократия / Й. Шумпетер. – М., 1945.

6. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982.

7. Маевский В.И. Пора вернуться к эволюции / В.И. Маевский // Эксперт. – 2000. – №38. – С. 26–29.

8. Берталанфи Л. фон. Общая теорія систем – критический обзор / Л. фон Берталанфи // Системные исследования: Ежегодник. М., 1969. – С. 23–95.

9. Анохин П.К. Теория функциональной системы / П.К. Анохин // Успехи физиологических наук, 1970. Т. 1. – С. 19–54.

10. Богданов А.А. Тектология (всеобщая организационная наука) / А.А. Богданов. – М.: Финансы, 2003.

11. Львов Д.С. Путь в XXI век: Стратегические проблемы и перспективы российской экономики / Д.С. Львов. – М.: Экономика, 2003.

12. Ланкастер К. Математическая экономика / К. Ланкастер. – М.: Советское радио, 1972.

13. Маевский В.И. Тектология Богданова и теория экономической эволюции / В.И. Маевский / Матеріали конференції. – М., 2003.

14. Уильямсон У.И. Введение / У.И.Уильямсон // У кн. Р. Коуза. Природа фирмы. – М.: Дело, 2001.

УДК 336.1

Л.К. СЕРГІЄНКО,
здобувач, Чернігівський державний інститут економіки та управління

Шляхи підвищення ефективності бюджетної політики України в умовах інтеграційних процесів

У статті обґрунтовано систему заходів щодо підвищення ефективності бюджетної політики України в умовах розвитку інтеграційних процесів, яка передбачає зниження рівня квазіфіскальних дефіцитів і фіскальних ризиків, підвищення рівня бюджетної стійкості, проведення контрциклічної бюджетної політики.

Ключові слова: *бюджетна політика, інтеграційні процеси, квазіфіскальні дефіцити, фіскальні ризики.*

В статье обоснована система мер по повышению эффективности бюджетной политики Украины в условиях развития интеграционных процессов, предусматривающая снижение уровня квазифискальных дефицитов и фискальных рисков, повышение уровня бюджетной устойчивости, проведение контрциклической бюджетной политики.

Ключевые слова: *бюджетная политика, интеграционные процессы, квазифискальные дефициты, фискальные риски.*

In the article the system of measures to improve the budgetary policy of Ukraine in the development of the integration process, which involves reduction of quasi–fiscal deficits and fiscal risks, improve sustainability of fiscal policy.

Keywords: *fiscal policy, integration processes, quasi–fiscal deficits, fiscal risks.*

Постановка проблеми. В контексті дослідження шляхів підвищення ефективності бюджетної політики України в умовах інтеграційних процесів необхідно враховувати вплив світової фінансово–економічної нестабільності на стан державних фінансів в цілому, і на ефективності бюджетної політики зокрема, що є особливо актуальним у сучасних умовах розвитку інтеграційних процесів для економіки України і вимагає розробки науково обґрунтованих підходів до визначення відповідних заходів щодо підвищення ефективності бюджетної політики.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Значний внесок у дослідження теоретичних і прикладних проблем щодо дослідження ефективності бюджетної політики зробили такі вчені, як М.Я. Азаров [1], Т.П. Богдан [2], В.М. Геєць [1], В.Г. Дем'янішин [3], Я.А. Жаліло [4], М.М. Єрмошенко [5], І.О. Лютий [6], М.В. Тарасюк [7], В.М. Федосов [8], І.Я. Чугунов [9], С.І. Юрій [10], та інші.

Метою статті є визначення шляхів підвищення ефективності бюджетної політики України в умовах розвитку інтеграційних зв'язків.

Виклад основного матеріалу. Період починаючи з 2007 року по сьогодні характеризується підвищеною турбулентністю у світовій економіці. Протягом останніх двох років влади європейських країн шукають шляхи врегулювання боргової кризи, надаючи боржникам підтримку по лінії ЄЦБ, а також за допомогою знову створених механізмів стабілізації. Однак проблема далека від свого вирішення. Основна причина в тому, що боргова криза – «довготривалий» феномен: на його завершення і створення міцних механізмів стабілізації може піти 5–10 років. У будь–який момент несподівані шоки, екстерналії можуть призвести до рецидивів кризи. У зв'язку з цим актуальним є завдання захисту національних економік, України зокрема, від ризиків несприятливого розвитку ситуації.

На нашу думку, в умовах світової фінансово–економічної нестабільності бюджетній політиці України притаманні такі ризики.

 © Л.К. СЕРГІЄНКО, 2013

Державний бюджет України схильний до циклічних коливань: у доходах зведеного бюджету України (без позабюджетних фондів) основну частку становлять ПДВ (33% доходів зведеного бюджету), прибутковий податок (15% доходів зведеного бюджету), податок на прибуток підприємств (14% доходів зведеного бюджету) і акцизи (9% доходів зведеного бюджету). У кризовий період доходи впали разом із ВВП, насамперед через різке скорочення надходжень ПДВ (на 31%) і податку на прибуток підприємств.

Гнучкість бюджетної системи знижується в результаті виділення у складі державного бюджету спеціального фонду, який, зокрема, включає надходження від бюджетних установ. У 2012 році доходи спеціального фонду становили 16% доходів державного бюджету України.

Бюджет Пенсійного фонду України переважно зводиться з дефіцитом, який покривається за рахунок трансферту з державного бюджету. Загальний дефіцит позабюджетних фондів за власними доходами становив 5–7% видатків, у 2009 році він виріс до 20% витрат (з 1 до 3% ВВП). Реформа пенсійної системи повинна знизити навантаження на державний сектор.

Дефіцит бюджету сектору державного управління (7 і 8% ВВП у 2011 і 2012 роках відповідно) фінансувався за рахунок збільшення боргового навантаження. Якщо в 2007 році державний борг становив 9,9% ВВП, а обсяг державних гарантій – 2,4%, то в 2010 році борг досяг 29,9% ВВП, гарантії становили 10,1%. У 2011 році обсяг боргу становив до 27,2% ВВП, гарантії – 8,8% ВВП.

Загрозу для стійкості бюджетної системи на Україні представляла політика субсидування національної компанії «Нафтогаз». Державна підтримка «Нафтогазу» включала не тільки трансферти на покриття різниці в тарифах (0,8–0,3% ВВП у 2010–2012 роках), а й державні гарантії, позики, надані Національним банком. Експерти МВФ оцінили загальну підтримку «Нафтогазу» в 2010–2012 роках приблизно в 4% ВВП. У 2011 році трансферти на покриття різниці в тарифах уже не надавалися.

Після кризи політика консолідації бюджету передбачає коригування витрат за умови збереження капітальних витрат і витрат на соціальний захист населення. Заходи бюджетної політики включають контроль над зарплатами в державному секторі шляхом заморожування їх зростання в реальному вираженні, скорочення негрошових видів заохочення (пільг), зниження зайнятості в державному секторі; зниження субсидування товарів і послуг; проведення пенсійної реформи.

Вплив кризи послабив бюджетну систему України. Відсутність резервного фонду і залежність від податків, що мають циклічний характер надходжень, змусили владу вдатися до збільшення боргового навантаження. Незважаючи на поліпшення економічної ситуації в 2011–2012 роках, бюджетна система, як і раніше, залишається вразливою до зовнішніх потрясінь і новий криза здатна вивести її з рівноваги.

Україна не провела реструктуризацію енергетичного сектору і продовжує субсидіювати тарифи на електроенергію для населення, що призводить до зростання квазіфіскального дефіциту. Несподівано швидке зростання цін на енергію негативно позначиться на бюджеті країни, привівши до різкого збільшення дефіциту.

Вплив зниження експорту на бюджетну систему носить непрямий характер, приводячи до погіршення показників діяльності підприємств, і отже зниження оподатковуваної бази. Україна має зіставний обсяг експорту до Росії та країн ЄС, тому зниження обсягів експорту може позначитися на економіці двома шляхами: безпосередньо через зменшення попиту на експорт з боку країн Євросоюзу і через зниження попиту з боку Росії після того, як криза позначиться на російській економіці. При цьому в разі масштабної кризи єврозони наслідки будуть набагато більш відчутні, ніж у випадку помірно негативного сценарію.

Негативний вплив на бюджетну сферу справить зниження обсягів зовнішнього фінансування або неможливість залучення зовнішніх ресурсів, а також зростання ціни зовнішніх запозичень, який збільшить вартість рефінансування поточної заборгованості, призведе до тиску на бюджет через зростання процентних платежів.

З метою запобігання вказаним ризикам пропонуємо таку систему заходів щодо підвищення ефективності бюджетної політики України в умовах розвитку інтеграційних процесів.

В області політики доходів необхідно вжити заходів з розширення податкової бази шляхом згортання необґрунтованих податкових пільг та підвищення дисципліни податкових платежів.

Згортання антикризових заходів в тому випадку, якщо вони вичерпали свій потенціал. Однією із загальних особливостей бюджетної політики України в останні роки стало відсутність стратегії згортання антикризових заходів і повернення до докризового рівня видатків з причини формування досить впливового лобі, що підштовхує уряд до продовження політики стимулювання. Тобто бюджетна політика ризикує перетворитися на хронічно проциклічну, що надалі може обернутися відсутністю можливості згладжувати коливання в економіці.

Посилення програмно–цільових принципів здійснення бюджетного процесу на всіх рівнях бюджетної системи. Україна має затверджену довгострокову стратегію соціально–економічного розвитку. Основним інструментом досягнення поставлених цілей є бюджетна політика, основні напрями якої заявлені в довгостроковій бюджетної стратегії, що забезпечує зв'язок систем стратегічного (соціально–економічного) і бюджетного планування в довгостроковій перспективі і визначає пріоритети розвитку бюджетної системи. Наявність такого документу не тільки встановлює принципи та інструменти діяльності самого уряду, а й надає довгостроковим інвесторам необхідну для прийняття рішень інформацію. Іншим елементом застосування програмно–цільових принципів здійснення бюджетного процесу є програмний бюджет, який дозволяє пов'язати цілі і завдання державної політики з направляються на їх досягнення ресурсами через систему чітко позначених кількісних і якісних

індикаторів досягнення заявлених цілей. Впровадження елементів такого підходу може стати для уряду інструментом для проведення ревізії державних функцій, їх оптимізації, а також скорочення витрат та/або підвищення ефективності витрат на їх фінансування.

Створення умов для розширення самозайнятості населення та розвитку малого та середнього приватного бізнесу як основи для розширення податкової бази та диверсифікації галузей – платників податків. Даний напрям включає заходи, спрямовані на спрощення процедур реєстрації, ліцензування діяльності (в тому числі скасування ліцензування), спрощення систем оподаткування малого та середнього бізнесу (введення спрощених податкових режимів, а також патентів), розвиток масової підприємницької освіти, реалізацію програм підтримки малого та середнього бізнесу, в тому числі за допомогою розширення і спрощення доступу до кредитування.

Удосконалення системи податкового законодавства з метою стимулювання створення нових суб'єктів підприємництва та виведення існуючих бізнес–структур як джерел податків із тіньового сектору. Важливим ресурсом у підвищенні доходів держави є поліпшення якості податкового адміністрування як через зниження корупційного елементу в діяльності фіскальних органів, так і через впровадження передових методів роботи, включаючи автоматизацію процесів.

Важливим елементом підвищення ефективності бюджету є поліпшення якості державних закупівель через впровадження відповідного законодавства, підвищення прозорості даного процесу, створення рівних умов для всіх постачальників і підвищення підзвітності бюджетних організацій за якість і ефективність закуповуваних товарів і послуг.

Прийняття збалансованих або профіцитних бюджетів в умовах позитивної економічної кон'юнктури. В умовах позитивної зовнішньоекономічної кон'юнктури існує велика спокуса витрачати додаткові кошти бюджету на розвиток, соціальну підтримку та інші цілі.

Перехід на принцип адресності надання соціальних трансфертів населенню. В основу реформ у сфері соціальної підтримки населення має бути покладений принцип надання соціальної допомоги переважно тим громадянам і домогосподарствам (що відноситься до категорій, щодо яких передбачені заходи соціальної підтримки), фактичне споживання яких знаходиться нижче певного рівня (наприклад, прожиткового мінімуму).

Оптимізація (а в разі потреби і скорочення) частки державного сектору в економіці.

Підвищення енергетичної ефективності економіки (зниження частки споживання енергоресурсів до ВВП).

Підвищення прозорості та передбачуваності управління державними фінансами. В Україні впровадженно казначейську систему управління бюджетом, створено сучасні інститути зовнішнього аудиту, проведено реформи податкової політики та адміністрування, митного адміністрування, міжбюджетних відносин та позабюджетних фондів, підвищено ступінь розкриття інформації про виконання бюджетів. У цілому це забезпечило помітний прогрес у підвищенні прозорості бюджетного процесу. Втім у певні періоди зберігається ризик непрозорості державних фінансів, що звужує податкову базу, обмежує інтерес зовнішніх інвесторів, гальмує інвестиційний процес і негативно позначається на довгострокових перспективах економічного зростання, а також на планах з диверсифікації економіки. Під прозорістю системи державних фінансів насамперед мається на увазі:

– відкритість законодавства про бюджетний процес, про бюджети всіх рівнів бюджетної системи, а також системи всіх державних бюджетних та позабюджетних фондів (резервних, стабілізаційних, соціальних, пенсійних, інших бюджетних і позабюджетних фондів);

– відкритість і своєчасність звітності про виконання бюджетів усіх рівнів бюджетної системи, а також системи всіх державних бюджетних та позабюджетних фондів;

– наявність формалізованих механізмів перерозподілу фінансових коштів між усіма рівнями бюджетної системи, а також системою всіх державних бюджетних та позабюджетних фондів;

– здійснення публічного контролю за діяльністю організацій з високою часткою державної (муніципальної) власності (за аналогією з контролем здійснення бюджетного процесу).

Підвищення прозорості всіх форм державної підтримки економіки, підтримка конкуренції, посилення ролі антимонопольного комітету в оцінці ролі державної підтримки на предмет спотворення конкурентного поля. Штучна, часто лобійована великими гравцями підтримка економіки несе ризик створення необґрунтованих конкурентних переваг для окремих суб'єктів господарської діяльності, що в довгостроковій перспективі може негативно вплинути на їх ефективність. Це також погіршує конкурентне середовище в економіці та створює умови, що перешкоджають зростанню іноземних інвестицій. Конкуренція в свою чергу стримує зростання внутрішніх цін, забезпечує швидкий перерозподіл ресурсів відповідно до сигналів ринку, а також підвищує попит на інновації з боку бізнесу, що є необхідною умовою переходу до інноваційної стадії розвитку економіки.

Проведення контрциклічної бюджетної політики, створення резервних фондів. Для України, яка має диверсифіковану структуру внутрішнього виробництва, в період відносної стабільності доцільно стримування зростання поточних витрат і створення резервних фондів. Накопичені кошти необхідно використовувати в разі реалізації кризових сценаріїв для виконання ключових соціальних зобов'язань.

Скорочення субсидування виробників. Спосіб стимулювання економіки за допомогою надання прямих субсидій є найменш ефективним і спотворює структуру цін в економіці. Більш ефективним методом могло б стати поєднання державних закупівель та кредитів (в обмеженому обсязі, з прозорими критеріями розподілу), проте критерії надання кредитів повинні бути прозорі і однакові для всіх учасників ринку.

Перехід на адресну систему соціального захисту замість субсидування цін. Програми соціальної підтримки у країнах групи засновані в першу чергу на категоріальному підході, а не на оцінці нужденності. Перехід до надання адресної допомоги дозволить скоротити обсяг соціальних витрат, підвищивши при цьому їх ефективність. Також адресна підтримка дозволить згладити наслідки підвищення цін на послуги комунального господарства для найменш забезпечених верств населення.

Особливо гостро постає проблема управління квазіфіскальними дефіцитами.

Уроки минулих фінансових криз можна узагальнити таким чином: бюджетна політика повинна враховувати всі ризики, враховуючи позабалансові; квазіфіскальні ризики повинні розкриватися в бюджетних звітах уряду парламенту і публікуватися, щоб ризики та їх можливі наслідки були зрозумілі для громадянського суспільства; аналіз бюджетної стійкості повинен бути розширений для того, щоб показати справжню «ціну » тієї чи іншої економічної політики.

Інтегроване управління ризиками – важлива умова ефективності бюджетної політики, подолання кризових явищ в економіці та досягнення стійкого зростання.

Держава не повинна повністю брати на себе ризик по конкретному зобов'язанню. Мінімум 10–15% ризику має брати на себе сторони, які отримують вигоду від державної підтримки або державні гарантії. Державна гарантія завжди повинна бути тільки часткової, а одержувач гарантії повинен платити за неї. Надходження до бюджету з одержувачів державних гарантій повинні бути пропорційні ймовірності дефолту одержувачів. Резервування коштів за держані гарантії повинно здійснюватися одночасно з їх видачею.

Для управління фіскальними ризиками можна використовувати ринкові інструменти, але тільки після ретельного аналізу наслідків передачі ринку тих чи інших умовах ризиків. У країнах зі слабкими фінансовими системами можливості передачі ризиків ринку можуть бути відсутні.

Поетапне посилення контролю над квазіфіскальним операціями може бути забезпечено таким чином:

Етап 1. Складання списку умовних зобов'язань центрального уряду в якості додатку до бюджету. Розробка правил прийняття на себе державою основних типів умовних зобов'язань (практикується нині багатьма країнами).

Етап 2. Підготовка «паралельного бюджету» для умовних зобов'язань, встановлення єдиного порогу на всі типи зобов'язань центрального уряду, заходи з резервування бюджетних коштів для погашення умовних зобов'язань. Цей крок був предприйнятий багатьма країнами ОЕСР в 1990–ті роки.

Етап 3. Поєднання всіх зобов'язань центрального уряду в єдиному бюджеті на базі касового виконання, резервування спеціальних бюджетних коштів для покриття втрат майбутніх періодів. Цей крок практикується тільки невеликим числом країн.

Етап 4. Включення всіх типів зобов'язань в єдиний бюджет на базі їхньої індивідуальної вартості. Це вимагає застосування ймовірнісного моделювання конкретних ризикових подій та виконання бюджету за методом нарахування. Це єдиний метод, що забезпечує нейтральність бюджетних рішень, тобто можливість об'єктивного вибору між прямою видаткової операцією бюджету та використанням урядом умовних зобов'язань як інструментів економічної політики.

Рекомендації щодо заходів бюджетної політики для нівелювання впливу наслідків кризи можна представити у такий спосіб.

Помірно негативний сценарій, що приводить до скорочення сукупного попиту з боку країн Європейського союзу, призведе до скорочення доходів експортоорієнтованих підприємств і, отже, до скорочення доходів бюджетів. Необхідно буде проводити бюджетну консолідацію і збільшувати обсяг боргу для фінансування прийнятих раніше соціальних зобов'язань. Швидше за все до цього моменту Україна не встигне накопичити достатньо резервних коштів, щоб профінансувати заплановані видатки, однак за умови скорочення видаткових зобов'язань, в першу чергу за рахунок призупинення інвестиційних програм і відмови від субсидій підприємствам, бюджетна система може впоратися з кризою за рахунок підвищення обсягу запозичень.

Падіння доходів бюджетів при реалізації сценарію масштабної кризи єврозони буде досить істотним, ніж у випадку помірно негативного сценарію. При цьому слід враховувати, що криза для України транслюватиметься двома шляхами: безпосередньо через скорочення експорту в країни Євросоюзу і через скорочення експорту до Росії після того, як криза торкнеться найбільшої економіку регіону. З одного боку, буде потрібна консолідація бюджету, з іншого – буде сильний тиск у бік збільшення обсягу видатків, оскільки потрібна реалізація програм стимулювання зайнятості, підтримки малого бізнесу та незахищених верств населення, що призведе до зміни структури видатків. У цьому випадку не вдасться обійтися без значного збільшення обсягу державних запозичень, проте оцінка потреби в запозиченнях має проводитися тільки після коригування видаткових зобов'язань у бік зменшення.

Висновки

Таким чином, у контексті розвитку інтеграційних процесів необхідно враховувати вразливість бюджетної політики України до впливів світової фінансово–економічної нестабільності та зовнішніх екстерналій. Обґрунтовано систему заходів щодо підвищення ефективності бюджетної політики в умовах розвитку інтеграційних процесів, яка передбачає зниження рівня квазіфіскальних дефіцитів і фіскальних ризиків, підвищення рівня бюджетної стійкості, проведення контрциклічної бюджетної політики.

Список використаних джерел

1. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально–економічного розвитку України. У 6 т. – Т. 1: Пріоритети бюджетної політики та економічне зростання в Україні / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, В.М. Геєць (кер. авт. кол) / Голова редакційної колегії М.Я. Азаров. – К.: НДФІ при Міністерстві фінансів України, 2004. – 638 с.

2. Богдан Т.П. Стабілізаційна бюджетно–податкова політика та особливості її застосування в Україні / Т.П. Богдан, І.В. Богдан // Фінанси України, 2012. – №7. – С. 30–16, С. 4.

3. Дем'янишин В.Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України / В.Г. Дем'янишин: Монографія. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 439 с.

4. Жаліло Я.А. Нова архітектура бюджетної системи України: ризики та можливості для економічного зростання / Я.А. Жаліло. – К.: НІСД, 2010. – 35 с.

5. Засади формування бюджетної політики держави: наук. монографія / М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін, І.О. Плужніков, Л.М. Бабич, А.М. Соколовська, Ю.В. Чередниченко; за наук. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка. – К.: НАУ, 2003. – 284 с. – С. 177.

6. Лютий І.О. Теоретико–методологічні засади бюджетної політики держав / І.О. Лютий // Фінанси України. – 2009. – №12. – С. 13–20.

7. Тарасюк М.В. Вимоги до формування бюджетної політики України у посткризовий період / М.В. Тарасюк // Економіка, 2012. – №9. – С. 19–21.

8. Теорія фінансів / За ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.

9. Чугунов І.Я. Інституційна архітектоніка бюджетної системи / І.Я. Чугунов // Фінанси України. – 2009. – №12. – С. 3–18.

10. Юрій С., Дем'янишин В. Бюджет, бюджетна доктрина та бюджетна політика держави: сучасна парадигма, іманентний детермінізм, реалії і перспективи / С. Юрій, В. Дем'янишин // Світ фінансів, 2010. – №4. – С. 7–29.

УДК368:339

О.В. ТИМОЩУК,
аспірант, Науково–дослідний економічний інститут Мінекономрозвитку України

Теоретичні аспекти державного регулювання перестрахування в умовах глобалізації

Визначено особливості перестрахування та його регулювання, що обумовлені глобалізаційними процесами.

Ключові слова: *перестрахування, державне регулювання.*

Определены особенности перестрахования и его регулирования, обусловленные процесами глобализации.

Ключевые слова: *перестрахование, государственное регулирование.*

The features of reinsurance and his adjusting, conditioned by globalization mongering are certain.

Keywords: *reinsurance, government contro.*

Постановка проблеми. Перестрахування забезпечує фінансову стійкість страховика незалежно від розміру його капіталу та страхових резервів. До того ж перестрахування є найважливішим сегментом міжнародного ринку страхування, а тому й потребує окремого регулювання з боку держави.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Певні аспекти перестрахування досліджувалися в роботах іноземних та вітчизняних науковців. У останніх дисертаційних роботах розглядалися лише окремі аспекти перестрахування. Так, Л.В. Андрущенко розкрито сутність інституту перестрахування у сфері зовнішньоекономічної діяльності [1].

К.Г. Семеновою здійснено комплексне дослідження проблем правового регулювання відносин, які виникають за договором перестрахування. На підставі аналізу чинного законодавства України у даній сфері, теорій вчених–цивілістів, узагальнення й аналізу практики застосування норм права, які регулюють договори перестрахування, зроблено теоретичний аналіз договору перестрахування. Розкрито суть поняття та правову природу даного договору. Висвітлено його місце у системі цивільно–правових договорів. Надано правову характеристику суб'єктного складу аналізованого договору. Вивчено питання щодо змісту договору перестрахування, порядку його укладення та визначення його форми, особливостей виконання та відповідальності за договором перестрахування. Сформульовано висновки та пропозиції щодо вдосконалення законодавчого врегулювання відносин за договором перестрахування [2].

І.Л. Морозовою обґрунтовано теоретичні та науково–методичні засади механізму організації перестрахування авіаційних ризиків в страхових компаніях з урахуванням чинників впливу внутрішнього та зовнішнього середовища страхування. Проаналізовано доцільність перестрахування як самостійної галузі страхування. Досліджено практичне використання облігаторної та факультативної форм перестрахування авіаційних ризиків. Визначено позитивні та негативні тенденції на страховому ринку України, особливу увагу приділено вивченню вітчизняного досвіду перестрахування. Здійснено оцінку страхових послуг з позиції української авіакомпанії. Досліджено ємність внутрішнього страхового ринку України. Запропоновано механізм організації перестрахування авіаційних ризиків для страхових компаній з урахуванням внутрішніх і зовнішніх факторів впливу на роботу страховика. Розроблено варіант організаційного забезпечення системи управління ефективністю впровадження механізму перестрахування в страховій компанії. Наве–

 © О.В. ТИМОЩУК, 2013